

Kedves Mindenki, kedves Tamás,

Tegnap délután négy után 2 perccel csörgött a telefonom, és a kijelzőn Tamás nevét láttam. Talán nem mellékes körülmény, hogy a Villányi úti Szent Imre plébániatemplomban álltam, egy elképesztő kakofónia közepén, az újbudai Ádám Jenő Általános Iskola karácsonyi koncertjének már két perce el kellett volna kezdődnie, a templomhajóban kissé hisztérikus, ámde ápolt belbudai apukák rohangáltak idegesen. Még nem gondoltam volna, hogy másfél óra múlva milyen lesz, és mennyire fogom várni a Megváltó születését, meg hogy mehessünk végre haza, de akkor még nem tudtam, hogy addig szép csendben hozzá fogok fagyni a klebelsbergi kultúrpolitika mementójához.

Tamás kicsit megtört hangon jelentkezett be és bár udvariasan megkérdezte, hogy zavar-e, de kissé erőtlén hangját érzékelve rögtön rávágtam, hogy „ugye, nem azt akarod mondani, hogy nem jössz el holnap”, kicsit elhaló hangon rebegette, hogy de. Rögtön közöltem vele, hogy azt nem lehet, aludjon most, tömje meg magát vitaminokkal, köpölyözzék meg, tegyenek rá piócát, de ma legyen itt, mert fontos – anélkül persze, hogy a valós okot tudta volna. Rendben-t rebegett, majd letette a telefont. Még írtam neki egy bocsánatkérő sms-t arról, hogy nem szívesen játszom a zsebporoszt, mert ez most fontos, mire a következő választ kaptam: „Semmi gond, mi hadtörténészek ezt a hangot szeretjük”.

A mondat a szenvedés és a vicceskedés határmezsgyéjén mozogva rámutat Tamás azon tulajdonságára, ami munkáit, előadásait és egész tudósi habitusát jellemzi. A hullámos kamaszos fürtök, a diákos szemüveg felett-nézés ne tévesszen meg senkit: Révész Tamás legelső sorban is fegyelmezett. Ez nem az a típusú fegyelmezettség, amibe hadtörténészek könnyen belecsúsznak és alakulatszámokban, magassági pontokban, illetve rang- és

címadományozásokban vélik megadni a történetírás lényegét, és még csak nem is az, ahogy Tamás a kis kuckójában, fején legendás Sennhauser-fülhallgatójával ír, és a feladatra koncentrálni. Tamás fegyelme írásaiban látszik leginkább: arra való összpontosítást jelent, hogy megkülönböztessük a fontosat a lényegtelenről, lehántsuk a forrásról, a mondanivalókról a sallangokat és csak magára a problémákra koncentrálnunk. A legendás erdélyi történésznek, Imreh Istvánnak van egy szép képe arról, hogy mire való a munkánkban a lábjegyzet: az ő hasonlatában egy katedrális építése után elbontjuk az állványzatot, a pilléreknek kell maradnia – azaz a feleslegest le kell hántani, ki kell törölni. Én bízom benne, hogy a maga nyugatmagyarországiságához csendes szívóssággal ragaszkodó Tamásnak tetszik ez a hasonlat. Ez a fegyelem azonban korántsem jelent száraz szöveget vagy unalmat; Tamás derűje, problémaközpontúsága átlengi a szövegeit. Számomra is felszabadító erővel bírt az a szoros figyelem, ahogy a 2019-es *Nem akartak katonát látni?*-ban újraolvasta az államszocialista hadtörténetírást, annak célzatosan összeállított gyűjteményeit. Nem unta és nem félt, attól, hogy ezekről a sokáig és sokak által elkerült szövegekről lehántsuk (megintcsak!) a fölösleget és kiemelje azt, ami a kutatás számára használható. Ennek a szoros, figyelmes újraolvasásnak (is) az eredménye Tamás könyve, amely amellet, hogy a sorok között nyilván választ ad a nagyközönséget sokszor foglalkoztató kérdésre, hogy meg lehetett volna-e menteni a Magyarországot 1918-ban? (de ez jól el van rejtve, csak a figyelmesen olvasók kapják meg a válaszokat), olyan úttörő magyarázatokat ad állam és hadsereg viszonyának leírására, amelyekre bizvást lehetne támaszkodni – akár a közoktatásban is. Tamás könyve végre nem Operationsgeschichte-fétisben és címtár-fasizmusban fogant, hanem a hadsereget a társadalom élő, szerves részének tekinti, így firtatja a benne lévők (a mindkettőben benne lévők) motivációit, vizsgálja szerepüket és válaszol örök kérdéseinkre, a miértre meg a hogyanra. Üdítő és

friss megközelítésére már régen szüksége volt a magyar hadtörténetírásnak és a nagyközönségnek is: az már kiderült 2019-es könyvbemutatója során, hogy Tamás nem tudja fejből sem az M95-ös mannlicher töltetlen súlyát (3,75 kg, szeretném, mint azt közismert), sem a Tiger (ami ugye Panzerkampfwagen Sechs egész pontosan, és nem Tigris, mert az az állatkertben meg a Micimackóban van, mint megtudtam a szerzőtől) országúti menetsebességét (ez meg 40 km/h). Révész Tamás magyarországi mércével mérve tehát nem is igazi hadtörténész. Csak egyszerűen egy jó történész, aki valószínűleg akkulturációs/csajozási okokból állította be magát hadtörténésznek zsenge ifjúságában, szóval Tamás nemzedékének legjobbjai között van, akitől egy csomó mindent várhatunk még az első világháború utáni parasztforradalmakról, a veteránok társadalmáról, nemcsak Magyarországon, hanem Közép-Európában. És a glett- illetve gipszkartonmárkákról is, illetve friss anekdotákat Antalról, a kőművesről, de ez már csak ráadás. Meg egyáltalán, inspiráló beszélgetéseket, üdítő iróniát, csendes ellentmondást a korszellemnek és határozott szakmaiságot, - és ezt szemtanúként állítom - ami torkára forrasztja a szót az ostobaságot beszélőknek, egyszerűen mert annyira világos és magától értetődő, amit mond.

A díj, tekintve a díjazott állapotát, kicsit rosszkor, de mégis a legjobbkor érkezett, és a legjobb helyre került. Köszönet a Tamásra és Tamással gondoló döntnököknek.